

Οι Ελληνο-Σλαβικές σχέσεις στην Ψαλτική Τέχνη: Η περίπτωση του Μητροπολίτη Σεραφείμ της Βοσνίας

Σβετλάνα Κουγιουμτζιέβα *

svetk90@hotmail.com

Ο Μητροπολίτης Σεραφείμ της Βοσνίας έγινε γνωστός από το λεγόμενο «απόσπασμα του Yale», που βρέθηκε στη βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου του Yale από τον καθηγητή Miloš Velimirović το 1964. Το κύριο μέρος του αποσπάσματος περιλαμβάνει 13 ψαλμούς σε πρώτο ἦχο για τους εσπερινούς του Σαββάτου, από το ρεπερτόριο της Οκτώηχου. Το κείμενο είναι γραμμένο στα σλαβικά με ελληνικούς χαρακτήρες. Η σπουδαιότητα αυτής της ανακάλυψης έριξε ένα νέο φως στις Ελληνο-Σλαβικές σχέσεις στην ανάπτυξη της Ψαλτικής Τέχνης στις Βαλκανικές Ορθόδοξες χώρες και αποκάλυψε νέα μονοπάτια στην εξέταση της μουσικής και των μουσικών. Ο Σεραφείμ της Βοσνίας είναι ελάχιστα γνωστός στην Ορθόδοξη μουσική. Το επίκεντρο της εισήγησης είναι ένα μουσικό χειρόγραφο από τη βιβλιοθήκη της Μονής της Ρίλα (6/59), το οποίο περιλαμβάνει δύο σημειώσεις με το όνομά του. Το χειρόγραφο χρονολογείται από τον 18^ο αιώνα και είναι του τύπου του Ανθολογίου Ακολουθιών. Οι δύο σημειώσεις στις οποίες διαβάστηκε το όνομα του Σεραφείμ είναι στα Σλαβικά και φαίνεται πως είναι γραμμένες από τον ίδιο. Τίθεται το ερώτημα, ποιος είναι ο Σεραφείμ και συζητιέται η ψαλτική τέχνη από τον 18^ο αιώνα και τις αρχές του 19^{ου}. Αποκαλύπτονται διάφορα στρώματα του ρεπερτορίου: ένα παραδοσιακό με ανώνυμες ψαλμωδίες, ένα παλιό στρώμα με συνθέσεις του 14^{ου} και 15^{ου} αιώνα, ένα πρώτο νέο στρώμα με κομμάτια συνθετών του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα μέχρι το 1770 και ένα δεύτερο νέο στρώμα με συνθέτες μετά το 1770. Η μουσική ανθολογία του Μητροπολίτη Σεραφείμ είναι μια ακόμη απόδειξη σχετικά με το σημαντικό ρόλο που εκείνος έπαιξε στη διαδικασία υιοθέτησης της νέας Εκκλησιαστικής Σλαβονικής γλώσσας στην ψαλτική τέχνη του δεύτερου μισού του 18^{ου} αιώνα. Μετά την έκκληση του Σεραφείμ στο Πέτρο Λαμπαδάριο να δημιουργηθεί ένα ρεπερτόριο στα Σλαβικά, προέκυψαν κομμάτια για τους Εσπερινούς, τους Ὁρθρους και τρεις Λειτουργίες, τα οποία και χρησιμοποιήθηκαν από τους Σλάβους στη λατρεία τους.

---

* Η Σβετλάνα Κουγιουμτζιέβα είναι αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας των Επιστημών της Βουλγαρίας (2012) και καθηγήτρια (από το 2000) στο Ινστιτούτο Σπουδών Τέχνης στην Ακαδημία των Επιστημών της Βουλγαρίας και στην Εθνική Μουσική Ακαδημία «Prof. Rantcho Vladigerov» στη Σόφια. Είναι κάτοχος διδακτορικών διπλωμάτων στον τομέα της Ορθόδοξης μουσικής. Είναι απόφοιτος του Βουλγαρικού Ωδείου και στη συνέχεια ειδικεύτηκε στη Βυζαντινή και Σλαβική μουσική στο Ινστιτούτο Μουσικολογίας του Πανεπιστημίου του Αμβούργου (1986) και στο Κέντρο Dumbarton Oaks του πανεπιστημίου του Χάρβαρντ (1994). Οι ερευνητικές της εργασίες και τα μαθήματα που διδάσκει περιλαμβάνουν Βυζαντινή μουσική και Γυμνογραφία, Βυζαντινή και Σλαβική μουσική και Λειτουργική, Συμβολισμό, Παλαιογραφία, Κωδικογραφία κλπ. Έχει εκδώσει 9 βιβλία και 150 άρθρα σε πολλές χώρες. Επίσης, δίνει διαλέξεις στη Βουλγαρία και στο εξωτερικό. Είναι μέλος σε πολλούς εθνικούς και διεθνείς επιστημονικούς οργανισμούς όπως στην Ένωση Βούλγαρων Μεσαιωνολογών, στη Διεθνή Μουσικολογική Κοινότητα, στην Ομάδα Συμβούλων της Αμερικανικής Εταιρείας για τη Βυζαντινή μουσική και την Υμνολογία, στη Διεθνή Ομάδα μελέτης της Βυζαντινής μουσικής καθώς και στη Διεθνή Κοινότητα της Ορθόδοξης Εκκλησιαστικής μουσικής.